

Marc Rutten (Conservatorium Maastricht):

'Muziek maakt mensen slimmer'

Over de Franciscus Romanusweg in Maastricht schalt een swingende versie van 'River Deep Mountain High', uitgevoerd door een big band. Hier moet het zijn: de werkplek van Marc Rutten, hoofd opleiding Docent Muziek van het Maastrichts Conservatorium en warm pleitbezorger van goed muziekonderwijs. 'Hoezo moeten we het dan nog hebben over het nut van muziek op de basisschool?'

Tekst
Martin van Rooij

Fotografie:
Martin van Rooij
Shutterstock

'Kom, we gaan vlaai eten', is zo'n beetje het eerste wat Rutten zegt als we de handen schudden. We lopen naar de koffiecorner van het statige oude gebouw. Daar staan ruim vijftig studenten te wachten op wat komen gaat. Rutten beklimt met grote sprongen de trap zodat hij wat hoger staat en steekt van wal. 'Mede dankzij jullie zijn we voor de zesde keer op rij verkozen tot beste muziekdocentenopleiding van Nederland. Daarom hebben we vlaai laten aanrukken. Smakelijk!'

Rutten (52) blijkt een bevlogen muziekpedagoog. Energiek, warm en heel toegankelijk. Logisch dat zijn studenten en zijn collega's met hem wegllopen. Hoe is hij zelf in de muziek beland? 'Mijn vader was directeur van een basisschool. Zeven van de negen kinderen zijn in het onderwijs terechtgekomen. Bij ons thuis was muziek vanzelfsprekend. We vonden het leuk en hadden het gevoel dat het ergens goed voor was, zonder precies te weten waarom. Dat nut werd me later pas duidelijk. Muziek leert je te luisteren en jezelf te concentreren. Als je musiceert, vindt er een interessante leerbeweging plaats: het zien van notenschrift leidt tot een (speel)beweging met klinkend resultaat. Vervolgens controleer je met je gehoor of wat je hoort, klopt met wat je ziet. Het is een complex proces, waarbij beide hersenhelften – zowel het luisteren als het horen, het analytisch vermogen en het gevoel – worden geactiveerd. Ook bevordert muziek maken de motoriek. En dat alles gebeurt spelenderwijs. Prachtig, toch?'

Muzikaal voor de geboorte

Volgens Rutten zijn mensen al muzikaal voor ze geboren worden. 'Het staat vast dat kinderen in de buik al horen en dat ze vertrouwd raken met de stem van hun moeder. Ze horen aan het volume en het tempo waarin ze spreekt hoe haar gemoedstoestand is. In spraak zitten trouwens heel veel muzische elementen; denk aan toonhoogte, intonatie, volume en tempo. De ontvankelijkheid voor geluid – en daarmee voor muziek – start al voor de geboorte. Daarnaast blijkt uit wetenschappelijk onderzoek dat je door muziek efficiënter gaat denken en handelen en dat daarvoor het zelfvertrouwen kan groeien. Hoezo moeten wij het dan nog hebben over het nut van muziek op de basisschool?'

Laag in de hiërarchie

Als muziek zoveel voordelen heeft, zou je denken dat het in hoog aanzien staat. Niet dus. Het onderwijs kenmerkt zich door een rigide hiërarchie die in beton gegoten lijkt. Bovenaan staan taal en rekenen. Daar gaat de meeste aandacht naar uit en het meeste geld naartoe. Op gepaste afstand volgen de aardvakken en de kunstvakken. Rutten: 'Om de een of andere duistere reden moeten de aardvakken en de kunstvakken steeds weer aantonen waarom ze belangrijk zijn. Ooit waren wetenschap en kunst één. Maar toen de wetenschap beweerde dat de aarde is ontstaan en niet is gecreëerd, trad er een scheiding op. Terwijl ze elkaar aanvullen en versterken.'

Jarenlange verschralling

De ontwikkelingen in het basisonderwijs hebben het muziekonderwijs geen goed gedaan, aldus Rutten. 'Vroeger bestond muziekonderwijs op de basisschool uit zangles, gegeven door een leerkracht die ook de taal- en rekenlessen verzorgde. Die leerkrachten konden die basale muzieklessen geven, omdat ze daar op de pedagogische academie in waren geschoold. Later verschoven de belangstelling van zang naar het bespelen van een instrument, wat meer van de leerkracht vroeg. Daarom deden op een gegeven moment de vakleerkrachten voor muziek hun intrede. Vervolgens is het onderwijs almaar duurder geworden. Als scholen moesten bezuinigen, vloog de vakleerkracht er vaak als eerste uit. Muziekonderwijs werd weer teruggegeven aan de groepsleerkracht. Intussen hadden veel pedagogische academies muziek als verplicht vak losgelaten. Jongere leerkrachten voelden zich vaak onvoldoende bekwaam om muziek te geven. Ze hadden en hebben nog steeds onvoldoende zelfvertrouwen om voor en met de klas te zingen. Gaandeweg verdween muziek van het rooster. Voeg daar (vanwege bezuinigingen) de ontwrichting van de buitenschoolse muziekeducatie aan toe en je hebt een haast niet meer te overbruggen kloof.'

'De muzikale ontwikkeling van kinderen start al voor de geboorte, bij het horen van de moederstem.'

Muzische kleuterjuf

Een andere ontwikkeling die ten koste ging van het muziekonderwijs, was de afschaffing van de kleuterschool. 'In mijn tijd ging je eerst twee jaar naar de kleuterschool en daarna zes jaar naar de basisschool. Die kleuterjuffrouwen waren heel muzisch en de opleiding tot kleuterjuf zat vol met creativiteitsbevordering, spelontwikkeling en de ontwikkeling van het jonge kind. Dat was goed voor kinderen. Nu beginnen kinderen in groep 1 en 2 al spelenderwijs met leren en stiekem leggen we kinderen van vier, vijf en zes jaar al een beetje langs de meetlat. Het belang van creatieve ontwikkeling wordt te weinig onderkend.'

Kentering

Maar zie: er lijkt sprake van een kentering. Minister Bussemaker stelt tot 2020 € 25 miljoen beschikbaar aan scholen om de deskundigheid van leerkrachten te vergroten. Rutten juicht het toe, zij het met enige terughoudendheid. 'Ik heb het in mijn loopbaan vaker zien gebeuren: meer waardering voor goed muziekonderwijs,

Marc Rutten

'Jongere leerkrachten voelden zich vaak onvoldoende bekwaam om muziek te geven. Ze hadden en hebben nog steeds onvoldoende zelfvertrouwen om voor en met de klas te zingen.'

gevolgd door een neerwaartse beweging. Het ontbreekt in ons land aan structurele erkenning van het belang van muziek en andere kunstvakken voor de ontwikkeling van het kind. In de landen om ons heen – België, Duitsland, Engeland – is de situatie heel anders. Daar wordt kunstonderwijs door de overheid structureel gestimuleerd.'

Een beetje cynisch? Rutten: 'Nee. Ik ben blij dat er nu weer geld wordt uitgetrokken om het muziekonderwijs te verbeteren. Dat is een positief signaal en daarvan zie ik er steeds meer. Ook de muzikeducatieve initiatieven voor jonge talenten zoals

Beter leren en concentreren dankzij muziek

De muzikafdeling van Hogeschool Zuyd (conservatorium Maastricht) heeft drie opleidingen: Klassiek, Jazz en Docent Muziek. Marc Rutten is teamleider van de afdeling Docent Muziek. Deze Nederlandse topopleiding profileert zich onder andere met orthopedagogische muziekbeoefening (OMB). Rutten: 'Bij OMB wordt muziek ingezet om de leerbaarheid van kinderen te vergroten, de taalontwikkeling te stimuleren of gedragsdeficiënties aan te pakken. Zo kan muziekbeoefening ertoe bijdragen dat kinderen zich beter kunnen concentreren, actief hun woordenschat verstevigen maar ook dat kinderen zelfvertrouwen ontwikkelen door en met muziek. OMB wordt onder meer toegepast in het speciaal onderwijs, de jeugdhulpverlening en de geriatrie. Bij ouderen werkt muziek ondersteunend voor de geheugenfunctie en het welbevinden. Onze afgestudeerden werken heel goed samen met andere onderwijsexperts en zijn in staat innovaties door te voeren. Ze weten hoe ze moeten omgaan met leer- en opvoedingsproblemen. Ze onderzoeken bijvoorbeeld heel precies met wat voor leerling ze te maken hebben en kiezen heel bewust hun instructie en de werkvormen. Ook zijn ze in staat muzikeducatie te positioneren binnen de gestelde kaders van Passend Onderwijs en het ontwikkelen van 21e-eeuwse vaardigheden. De jaarlijkse symposia van de opleiding Docent Muziek te Maastricht spelen daar sterk op in, met en voor de beroepspraktijk.'

het Prinses Christina Concours, Kunstbende en Popsport moeten we toejuichen. De Amsterdamse wethouder Gehrels zei een paar jaar geleden: 'Elk kind in Amsterdam krijgt straks muziekles.' En dat is nu bijna het geval. Van de 256 scholen geven er inmiddels 221 muziekles. Dat is fantastisch. Nu maar hopen dat deze subsidie duurzaam wordt besteed en dat we binnen het onderwijs voor eens en voor altijd een stevige plek inruimen voor goed muziekonderwijs.' Het DOOR! Muzikeducatieproject in de provincie Limburg is een goed voorbeeld van hoe provinciebreed de politiek samen met podia, verenigingen, onderwijs en opleidingen een duurzame samenwerking op gang hebben gebracht. Een mooi voorbeeld voor Nederland.' Meer weten over het nut van muziek? Kijk op www.muziekmaaktlim.nl. Daar vindt u ook een link naar een college van prof. dr. Erik Scherder over ditzelfde onderwerp.

Promotieonderzoek

Elisabeth Dumont, werkzaam binnen de opleiding, is afgestudeerd pianiste én psycholoog. Zij voert een langdurig promotieonderzoek uit in samenwerking met Universiteit Maastricht en KenVak (lectoraat kennisontwikkeling vaktherapieën). Rutten: 'We weten dat OMB een positief effect heeft op het functioneren van kinderen op sensomotorisch, cognitief en/of sociaal-emotioneel gebied. Maar hoe die positieve effecten nou precies worden veroorzaakt en waarom we juist die effecten bereiken, dat weten we nog niet. Elisabeth promoveert binnenkort op dit onderwerp.' Glimlachend: 'Zijn we toch weer een beetje bezig ons vakgebied te legitimeren...'